

**DOĞUM KONTROL TEŞVİKLERİNDEN EN AZ ÜÇ ÇOCUĞA: TARİHSEL SÜREÇTE
TÜRKİYE'DE ANTİNATALİST VE PRONATALİST POLİTİKALARIN SEYRİ**
**FROM BIRTH CONTROL INCENTIVES TO HAVE AT LEAST THREE CHILDREN:
THE CYCLE OF ANTİNATALİST AND PRONATALİST POLICIES IN TURKEY IN THE
HISTORICAL PROCESS**

Akın ÖZDEMİR

Araş. Gör., Sakarya Üniversitesi, SBF, ÇEEİ, akinozdemir@sakarya.edu.tr

MAKALE BİLGİSİ

Geliş 10 Aralık 2017
Kabul 20 Aralık 2017

Anahtar Kelimeler:

Antinatalist

Pronatalist

Nüfus

Nüfus Politikası

JEL Classification Codes:

O15, O18, O20, R23

© 2017 PESA Tüm hakları saklıdır

ÖZET

Nüfus bir ülkenin kalkınması ve o ülkedeki mevcut kaynakların bölüşümü açısından önemli göstergelerden birisi olarak kabul edilmektedir. Gelişmiş ülkelerin nüfus yapısı incelendiğinde nüfus artış hızlarının gittikçe azaldığı, doğurganlık oranlarının düştüğü ve genç nüfusun toplam nüfus içerisindeki payının hızla azaldığı dikkat çekmektedir. Bu durum nüfusun bağımlılık oranlarını etkileyerek kalkınma ve nüfus arasında doğrudan bir bağ kurulmasına zemin hazırlamaktadır. Bu çalışma Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze Türkiye'de nüfus artışını dengeleyici (antinatalist) veya destekleyici (pronatalist) politikaların seyrini araştırmaktadır. Türkiye'de nüfus politikasının son yıllarda önemli gündem maddeleri arasında yer alması ve politik söylemlerin odak noktalarından birisi olması çalışmanın motivasyonunu oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışma kapsamında Türkiye'nin nüfus politikasına ilişkin bazı kanunlar ve 10 kalkınma planının nüfusa ilişkin söylemleri incelenmiştir. Bu söylemler antinatalist veya pronatalist söylemler olarak sınıflandırılarak nüfus politikasına ilişkin dönemsel gelişmeler incelenmiş ve yorumlanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında artan insan gücü ihtiyacı neticesinde nüfus artışını hızlandırıcı politikalar benimsenen Türkiye 1960'lara gelindiğinde ekonomik büyüme ve nüfus artışı arasında görülen uyumsuzluk neticesinde nüfus artışını dengeleyici politikalara gereksinim duymuştur. Bu gereksinim kalkınma planları ve nüfus planlamasına ilişkin kanunlarda da kendini göstermektedir. 1965'ten 2010'lara kadar antinatalist uygulamalar Türkiye'nin nüfus politikalarına yön vermiştir. Ancak 10. Kalkınma Planı'nda (2014-2018) görülmektedir ki pronatalist uygulamalar Türkiye'nin nüfus politikalarında yeniden ön plana çıkmaktadır. "En az üç çocuk" söylemiyle uzun süre tartışılan pronatalist politikalar Türkiye'nin değişen nüfus projeksiyonunda bilimsel anlamda da bir gerekliliğe işaret etmektedir.

ARTICLE INFO

Received 10 December 2017
Accepted 20 December 2017

Keywords:

Anti-natalist,

Pro-natalist,

Population,

Population Policy

JEL Classification Codes:

O15, O18, O20, R23

© 2017 PESA All rights reserved

ABSTRACT

The population is considered to be one of the important indicators in terms of the development and the distribution of the available resources for countries. When the population structure of the developed countries is examined, it is seen that population growth rates are gradually decreasing, the fertility rates have fallen and the share of the young population in the total population has decreased rapidly. This affects the dependency rates of the population and provides a direct link between development and the population. This study investigates the progress of policies that balancer (anti-natalist) or increaser (pro-natalist) population growth in Turkey at present-day from the foundation of the Republic. Population policy in Turkey has been one of the important agenda items in recent years and one of the focal points of political discourses. This creates the motivation of the study. In this context, some of the laws related to population policy of Turkey and the statements about the population of 10 development plans have been examined. These discourses are classified as anti-natalist or pro-natalist discourses and periodic developments related to population policy have been examined and interpreted. As a result of increasing demand for labour, Turkey is adopting policies to accelerate population increase in the first years of the Republic. When it came to the 1960s, as a result of the mismatch between economic growth and population growth, there was a need for policies to stabilize population growth. This requirement also manifests itself in the laws on development plans and population planning. Antinatalist practices from 1965 to 2010 have led to Turkey's population policies. However, it is seen in the 10th development plan (2014-2018) that pronatalist practices will direct Turkey's population policies. The pronatalist policies discussed for a long time, with "have at least three children" discourse, point to a Jentific need for Turkey's changing population projection.

GİRİŞ

Nüfus günümüz toplumlarında üzerinde en çok araştırma yapılan konular arasındadır. Ülkeleri askeri, ekonomik, coğrafi, siyasi, sosyal ve çevre gibi unsurlar açısından etkileyen nüfus tarihin ilk çağlarından itibaren artırılması ya da azaltılması bağlamında sıkça tartışılmıştır. Doğumlar, ölümler, savaşlar, artan ferah düzeyi gibi unsurlar nüfusun nitelik ve niceliğini sürekli olarak etkileyen unsurlar arasında yer almaktadır. Bu değişkenler nüfusun azalması (antinatalist) ya da artırılmasına (pronatalist) yönelik politikaların seyrini belirler niteliktedir (Oktay, 2013: 32).

Günümüzde genel olarak uygulanan üç çeşit nüfus politikası bulunmaktadır. Buna göre nüfus artışını teşvik etme amacı güden pronatalist politikalar; İsveç, Finlandiya, Danimarka gibi gelişmiş ülkelerde yaygın olarak görülmektedir. Nüfus artış hızını azaltmaya dönük antinatalist politikalar Çin ve Hindistan gibi nüfusun kalkınma üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğu ülkelerde uygulanır niteliktedir. Son yıllarda Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde uygulanan nüfusun nitelik ve niceliğini artırmaya yönelik politikalar ise bir diğer grubu oluşturmaktadır (Doğan, 2011: 295-296).

Türkiye tarihi boyunca nüfusa ilişkin planlamalar, söylemler ve yasal düzenlemeler toplumsal yapının şekillenmesinde önemli unsurlar olarak yer almıştır. Genel olarak üç bölümden oluşan bu çalışma Türkiye'de cumhuriyet dönemi sonrasında süregelen nüfus politikalarının dönemsel olarak incelenmesi amacının taşımaktadır. Kavramsal çerçevenin tartışılmasının ardından cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren 1960'ların başına kadar devam eden pronatalist politikaların incelenmesi çalışmanın birinci bölümünü oluşturmaktadır. İkinci bölümde planlı ekonomiye geçiş ve hızlı nüfus artışı çerçevesinde kalkınma planları ekseninde şekillenen ve antinatalist bir yapılanma gösteren 1965-2014 arası dönemi oluşturmaktadır. Üçüncü bölümde ise antinatalist politikalarından pronatalist politikalara dönüş niteliği taşıyan Onuncu Kalkınma Planı üzerine kurgulanmıştır.

Çalışmada 1923-2014 yılları arasında çıkarılan nüfus planlamasına ilişkin kanunların araştırılması ve 1963'den itibaren yürürlüğe giren kalkınma planlarında nüfus politikasına yönelik uygulama ve hedeflerin incelenmesi esas alınmıştır. Çalışma son yıllarda hükümet yetkililerinin söylemlerinde kendine sıklıkla yer bulan Türkiye nüfusuna ilişkin hedeflerin analiz edilmesi ve bu hedeflerle mevcut kanunlar arasındaki ortak ya da farklı yönlerin ortaya koyulması amacıyla önem arz etmektedir.

1. Kavramsal Çerçeve: Antinatalist ve Pronatalist Nüfus Politikaları

Nüfusun niceliksel seyrine yönelik düşünceler çağlar boyunca farklı tartışmaların oluşmasına zemin hazırlamıştır. Ancak öncelikle toplayıcılıktan yerleşik hayata geçiş ve sanayileşmenin etkisiyle kentlerin büyümesi nüfusa ilişkin tartışmaların çeşitli bilim dallarına ilişkin yazınsal alanda kendine sıklıkla yer bulmasına zemin hazırlamıştır. Giddens'a göre (2013: 956-962) 1800'lerin başında İngiltere nüfusunun %20'sinden azı şehirlerde yaşamaktaydı. 1900'lere gelindiğinde bu oran %74'ü buldu ve 20. Yüzyılın başlarında Londra 7 milyon nüfusla dünyanın en kalabalık şehri haline gelmişti. Bu durum sanayileşmenin bir getirisi olarak kentleri ve nüfus tartışmalarını –başta sosyal bilimlere- olmak üzere çeşitli araştırma alanlarının önemli gündem maddeleri arasına taşımıştır. Bu durum -kentleşme ve hızlı nüfus artışı bağlamında- nüfus artışına yönelik tartışmaların hemen her bölgede dünya ülkelerinin önemli gündem maddeleri arasında yer almasını sağlamaktadır. Birleşmiş Milletler (BM) verilerine göre (BM, 2017) 2017 itibariyle 7,6 milyar olan dünya nüfusunun 2030'a gelindiğinde 8,6 milyar, 2050'de ise 9,8 milyar seviyelerine ulaşması beklenmektedir. Ancak nüfus artış hızları bölge ve ülkelere farklılık göstermektedir. Çin 1,4 milyar Hindistan ise 1,3 milyarla dünya nüfusunun başını çeken ülkeler konumundadır. 2024'e gelindiğinde ise Hindistan'ın Çin nüfusunu geride bırakması beklenmektedir. 2017-2050 aralığında Hindistan, Nijerya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Pakistan, Etiyopya, Tanzanya, Uganda ve Endonezya ve Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) dünyada nüfus artış hızları en fazla olan ülkeler konumunda olması beklenmektedir. Özellikle Asya ve Afrika ülkelerinde görülen yüksek nüfus artışı oranları Avrupa ve dünyanın çeşitli bölgelerindeki gelişmiş ülkelerde (yoğun göç alması sebebiyle ABD haricinde) ters istikamette seyretmektedir. Bu gelişmiş bölgelerde nüfus artış oranları nüfusun kendini yenileme seviyesi olan 2,1'in altında seyretmekteyken 60 yaş üstü nüfusun

1 Hükümet yetkililerinin söylemleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.

<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/en-az-uc-cocuk/7765#1>

<http://www.akparti.org.tr/site/haberler/3-cocuk-soylemi-stratejik-bir-bakis-acisidir/42083#1>

Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, Aralık 2017, Cilt 3, Sayı 3

toplam nüfus içindeki payı %25 dolaylarındadır. Newman'a göre (2013: 220) insanlığın başlangıcından 19. Yüzyıla kadar olan süreçte 1 milyar kişiye ulaşan dünya nüfusu ilave bir yüzyıl içerisinde 2 milyara, 30 yıl içerisinde 3 milyara ulaşırken 2100'lere gelindiğinde bu sayının 10 milyar dolaylarında olması beklenmektedir. Genel olarak nüfus artışı iş bölümünün gerçekleşmesi ve yeni pazarların açılması noktasında bir fırsat olarak görülürken sınırlı miktardaki gıda ve iş imkanlarının yanı sıra çevre kirliliği, konut, enflasyon ve enerji kullanımı gibi alanlarda bir sorun olarak görülmektedir. Bu bağlamda nüfus politikasına ilişkin tartışmaların "nüfusun artırılmasına yönelik politikalar" ve "nüfus artışının dengelenmesi/önlenmesi/azaltılmasına yönelik tartışmalar" çerçevesinde şekillendikleri görülmektedir.

Sanayileşmenin tetikleyiciliğinde şekillenen hızlı nüfus artışı ve şehirlerin hızla büyümesine yönelik tartışmalarda en dikkat çekici teorilerden birisi Malthus (1798) tarafından kaleme alınmıştır. "An Essay on the Principle of Population" isimli çalışmasında Malthus nüfus artışının hızlı seyrinin uzun vadede açlık, işsizlik ve ölümlere yol açabileceğini savunmuştur. Ona göre insanların tükettikleri gıda maddeleri aritmetik bir diziyle artarken nüfus geometrik diziyle artmaktadır. Malthus uzun vadede artan nüfusun gıda ihtiyaçlarını karşılamakta dünyanın önemli bir sorunla karşılaşacağını savunarak nüfus artış hızının kontrol altına alınması gerektiğini savunmuştur.

Günümüzde nüfus artışının kontrol edilmesini savunan çalışmaların başında Benatar'ın "Better Never to Have Been: The Harm of Coming into Existence" isimli çalışması gelmektedir. Benatar'a göre (2006) dünyada nüfus artışına paralel olarak kaynaklar büyük bir tahribatla uğramaktadır. Benatar'ın antinatalizm kavramı çerçevesinde açıklamaya çalıştığı bu duruma yönelik önlemlerin alınması bireylerin dünyanın üretebileceği kaynaklardan daha fazla tüketmesini engelleyerek nüfus artışının kontrol altına alınmasıyla mümkündür. Bu kontrol –intihar ve soykırım gibi unsurları geride bırakarak-salt üremeyi gelecek nesillere daha yaşanılabilir bir dünya bırakmak adına etik kaygılar belirleyiciliğinde kontrol etmeyi hedeflemektedir. Ona göre insanlar dışsal zorlamalardan ziyade dünyanın genel sosyo-ekonomik durumunu değerlendirerek –sürdürülebilirlik çerçevesinde- nüfus artışının dengeleyici faaliyetlerde bulunmalıdır. Bu faaliyetlerden en iyisi ve en kalıcısı ise üreme sorununa temelden çözüm üretmek insanları çoğalmalarını engellemektedir. Bu durum literatürde antinatalizm yani nüfus artışını düzenleyici politikalara karşılık gelmektedir.

Benatar'ın görüşleri antinatalist yazında sıklıkla eleştirilmiştir. Smuts'a göre (2013: 713-728) Benatar'ın teorisi keskin bir genelleme içermektedir. Ona göre dünya üzerinde insan nüfusunun artmaması için birçok sebep bulunabilir. Ancak yaşam kalitesi ve bireylerin toplumsal yaşama kattıkları değer bu bağlamda önemli göstergelerdendir. Kısacası nüfus artışı toplumun genel refah düzeyi üzerinde negatif bir etkiye sahip değilse ve/veya bireylerin toplumsal yaşamdaki rolleri toplumun genel yaşam kalitesini artırıcı bir etkiye sahipse nüfus artışının antinatalist bir çerçevede değerlendirilmesi topluma yarardan çok zarar sağlayacaktır. Kısacası Smuts'a göre nüfusa ilişkin politikaların antinatalist bir düzlemde uygulanıp uygulanmamasını katı kurallar yerine mevcut toplumun görelî durumuna göre değerlendirilmelidir.

Thomas (1998: 419-446) ise antinatalizm tartışmalarını değişen toplumsal dinamikler çerçevesinde açıklamaktadır. Artan yoksulluk, işgücü piyasalarında düzgün işe erişimde yaşanan güçlükler ve çalışma ilişkileri çerçevesinde yeniden şekillenen aile yapıları antinatalist yapılanmaları destekler niteliktedir. ABD genelinde tek ebeveynli (annesi babası boşanmış ya da en az birisi vefat etmiş) çocukların sayısında yaşanan artış ve bu artışın hiç evlenmeyen ya da çocuk sahibi olmaktan kaçınan çiftlerde görülen artışla desteklenmesi antinatalist bir yapılanmaya hizmet etmektedir. Buradaki temel argüman antinatalist uygulamaların doğrudan bir devlet politikasının ürünü olmaktan ziyade günümüz toplum dinamiklerinde yaşanan değişimlerden kaynaklandığı yönündedir. Metz ise (2012: 1-9) antinatalist politikaların etik tartışmaları etrafında düşünülmesi gerektiğini ve var olmanın topluma ve bireye sağladığı faydanın anlaşılmasında toplumsal bir perspektiften ziyade bireysel algıların değerlendirilmesi gerektiğini söylemiştir. Ayrıca günümüz koşullarında –sosyo/ekonomik gelişmeler bağlamında- antinatalizm tartışmalarının bir var oluş tartışmasından ziyade geçim kaygıları üzerine şekillendiği ve değişen toplumsal yapının antinatalist bir eksen üzerinden tartışılmaya daha uyumlu olduğunu vurgulamaktadır.

Toplumlarda yaşanan sosyo-politik gelişmeler nüfus politikaları üzerinde de etkilerini göstermektedir. Savaş, göç ve çeşitli siyasi gelişmeler ülke içerisinde bazı etnik grupların nüfusunun artırılmasına

yönelik politikalar benimsenmesine yol açabilir. Ayrıca gelişmekte olan ülkeler sosyal sermayelerini ve –askeri ve işgücü anlamında- insan gücü ihtiyaçlarını temin edebilmek amacıyla nüfusu artırıcı politikalara başvurabilirler. Literatürde pronatalist politikalar olarak bilinen bu nüfus politikaları genel olarak belirli bir etnik grubun nüfusunu artırmak üzerine şekillenmektedir. King'e göre (2001: 306-309) Fransa ve İsrail'de 1990'lardan itibaren yaşana gelişmeler bu bağlamda örnek gösterilebilir. Ülke içerisinde nüfusun yaşlanması, bölgesel siyasi gelişmeler ve artan işgücü ihtiyacı çerçevesinde İsrail ve Fransız vatandaşlarının sayısını arttırma çabası pronatalist politikaların temel itici gücü konumundadır. Ancak King etnisite ve ayrımcılık çerçevesinde değerlendirildiğinde bu pronatalist uygulamaların yer yer insan haklarının ihlali olarak değerlendirildiğini ifade etmektedir. Benzer biçimde Huss (1990:39-40) iki dünya savaşı arası dönemde Fransa'da erkek nüfusunun ve Fransız nüfusunun azalması neticesinde pronatalist politikalara ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir. Bu uygulamalar salt nüfus artışını desteklemekle kalmayıp ayrıca nüfusun eğitim, sağlık, istihdam gibi açılardan yaşam kalitelerinin yükseltilmesi amacını gütmektedir. Moroney ise (1992: 7-10) pronatalist politikalarla milliyetçilik arasındaki derin bağa vurgu yaparak 1960-1988 dönemleri arasında Kanada'da yürütülen pronatalist politikaların İngilizce ve Fransızca konuşan nüfus üzerinde farklı biçimde uygulanarak Kanada'nın etnik ve kültürel yapısı üzerinde İngiliz kökenli bireylere yönelik pozitif katkı sağladığını ifade etmektedir. Brown ve Ferree ise (2005: 5-9) pronatalizm ve feminizm arasındaki ilişkiye dikkat etmektedir. Onlara göre pronatalist politikaların uygulanabilirliği ülkenin kadın haklarına bakışı ile doğrudan alakalıdır. Göç başta olmak üzere çeşitli nüfus hareketleriyle nüfusun etnik dağılımında farklılıklar yaşayan ülkeler geleceğe yönelik nüfus projeksiyonları bağlamında pronatalist politikalara gereksinim duyabilmektedir. Ancak bu ihtiyaç gerek kadın hakları gerekse insan hakları bağlamında önemli tartışma konuları arasında yer almaktadır. Siyasi ve ekonomik gelişmelerin yanı sıra din ve kültür gibi değişkenler de pronatalist politikaların belirteçleri arasında yer alabilir. Aengst'e göre (2013: 23-24) Hindistan'ın Ladakh bölgesinde gerçekleşen pronatalist politikalar temel olarak Budist öğretinin bölgedeki etkinliği çerçevesinde şekillenmektedir. Bölgede nüfus artışı gelişmenin ve bereketin simgesi olarak kabul edilmektedir.

Sebebi ne olursa olsun pronatalist politikaların temel amacı nüfus artışını desteklemek ve ülkenin nüfus politikasına ilişkin değişkenleri (nüfus planlamasına yönelik kanunlar, siyasi söylemler ve kalkınma planları gibi) bu doğrultuda şekillendirmek olarak dikkat çekmektedir.

2. Tarihsel Süreçte Türkiye'nin Nüfus Politikaları

Cumhuriyetin kuruluşunda günümüze Türkiye'de uygulanan nüfus politikaları başlıca 3 dönemde incelenebilir. Dünya savaşlarının etkisinde pronatalist bir yapıda şekillenen ilk dönem 1923'ten başlayıp planlı kalkınma dönemi olarak adlandırılan 1965 sonrası döneme kadar uzanmaktadır. Kalkınma planları ekseninde antinatalist bir yapılanmayla şekillenen ikinci dönem ise 1965-2014 arası dönemdeki 9 kalkınma planı üzerine inşa edilmiştir. Pronatalist söylemlere geri dönüşün gözlemlendiği 10. Kalkınma Planı'nın yer aldığı 2014-2018 arası dönem ise üçüncü dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.

3. 1923-1965 Döneminde Türkiye'de Nüfus Politikası

Genel olarak nüfus politikalarına ilişkin uygulamalar nüfusu artış hızını kontrol altında tutma amacı taşımaktadır. Bu politikalar ilgili ülkenin içinde bulunduğu siyasi, ekonomik, politik ve coğrafi konumuna göre dönemsel olarak farklılıklar göstermektedir (Doğan, 2011: 294). 1. Dünya Savaşı ve milli mücadele döneminde yaşanan kayıplar cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren Türkiye'de nüfusu arttırmaya yönelik uygulamaları ön plana çıkarmıştır (Semiz, 2010: 429).

Cumhuriyetin ilk yıllarında uygulanan pronatalist politikalar Atatürk'ün meclis söylemlerine ve nüfus artışını destekleyici nitelikte bulunan kanunlara da yansımıştır. 1 Mart 1923'te meclisin dördüncü toplanma yılı konuşmasında Atatürk: "nüfus meselesinin memleketin en önemli konularında birisi olduğunu, nüfus sayımları yapılarak her yıl ülke nüfusunun eğilimlerinin anlaşılması gerektiğini ve nüfus artışına engel olacak sebeplerin ortadan kaldırılması gerektiğini" dile getirmiştir (Atatürk Araştırma Merkezi, 1989: 305). Atatürk benzer şekilde 1 Mart 1924'te meclisin ikinci dönem birinci toplantısının açılış konuşmasında "nüfusun korunması ve çoğaltılmasını önemli olarak görmüş ve genel sağlık koşullarının artırılmasına" vurgu yapmıştır (Atatürk Araştırma Merkezi, 1989: 346-347).

Atatürk'ün nüfus artışına ilişkin söylemlerine paralel olarak dönemin tek parti hükümeti Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) kurultay görüşme tutanaklarında da benzer söylemlerle karşılaşmak mümkündür. Dönemin içişleri bakanı Şükrü KAYA CHP'nin dördüncü büyük genel kurultayında "nüfus kılığına uğramanın ülkenin karşılaşabileceği en büyük felaketlerinden birisi olacağına, ülke nüfusunun dönemsel etkenler neticesinde istenilen seviyede olmadığına bu bağlamda her şeyden önce ülke nüfusunun artırılması gerekliliğine" dikkat çekmiştir (CHP, 1935: 143-144).

Cumhuriyet döneminde çıkarılan bazı kanunlar incelendiğinde de pronatalist uygulamaların desteklendiği görülmektedir. Buna göre 1926 tarihli 788 sayılı Memurin Kanunu'nda "belirli bir hizmet süresine sahip memurların çocuklarının ilki için yarı yarıya diğer çocuklar içinse üçte bir oranında yatılı okullarda okuma desteği" verilmesi kararlaştırılmıştır (md.8). 1937 tarihli 3253 sayılı Çok Çocuklu Hâkimlere Yardım Paraları ve İkramiye Hakkındaki Kanun'da çeşitli şartları sağlamaları halinde çok çocuklu hâkimlere devletçe yardım edilmesi kararlaştırılmıştır (md.15). 1929 tarihli 1525 sayılı Şose ve Köprüler Hakkındaki Kanun'da "fakirler ve en az beş çocuğu bulunan ailelere yol mükellefiyeti (yol vergisinde muafiyeti)" verilmesi ifadesi geçmektedir (md.9). 1930 tarihli 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nda "devletin resmi kurumlarında doğum yardımının ücretsiz verilmesi ve hükümet ve belediye tabipleriyle ebelerinin yoksul kadınların ücretsiz doğum yapmasına mecbur olduklarına" ilişkin hükümler bulunmaktadır (Md. 153-154).

Ulus devlet olma çabaları, cumhuriyetin kuruluş yıllarında nüfus artış oranı ve sanayileşme çabaları ekseninde Türkiye'de 1923-1965 arası dönemde doğrudan nüfusa ilişkin olarak çıkan ya da dolaylı olarak nüfus politikalarına yönelik düzenlemeler yapan kanun ve düzenlemelerin pronatalist bir yapılanma üzerine şekillendiği görülmektedir.

4. 1965-2014 Döneminde Türkiye'de Nüfus Politikası

Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusun ve nüfus artış hızının yetersiz görülmesi gerek söylemlerde gerekse kanunlarda pronatalist uygulamaların ön plana çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu durum 1960'lı yılların başına kadar benzer özellikler göstererek devam etmiştir. Ancak 1960'ların başından itibaren nüfus artış hızının oldukça artması ve bu durumun kalkınma bağlamında bir engel olarak görülmesi pronatalist politikalarından antinatalist politikalara geçişi beraberinde getirmiştir. Planlı ekonomiye geçiş süreciyle birlikte nüfusa ilişkin devlet politikaları 1963'de yürürlüğe giren Birinci Kalkınma Planı'ndan 2014'de yürürlüğe giren Onuncu Kalkınma Planı'na kadar kendine sürekli yer bulmuştur.

Birinci Kalkınma Planı'nda Türkiye'nin toplumsal yapısının hızla değiştiği ve bu değişimin bir takım toplumsal sorunlara yol açtığı ifade edilmiştir. Planda bu toplumsal sorunlar arasında en dikkat çekenlerden birisi olarak nüfus artışı gösterilmiştir. Buna göre Türkiye nüfusunun belirtilen dönemde yıllık %3 gibi yüksek bir oranda arttığı belirtilmiştir. 1927'den 1960'lara gelindiğinde nüfusun yaklaşık iki katına çıktığı belirtilen planda bu hızlı artış karşısında bireylerin yaşam kalitelerinin istenilen düzeyde olmadığı ifade edilmiştir. 1960'lara gelindiğinde Türkiye'de eğitim çağında bulunan çocukların %60'ının okuma-yazma bilmediği, köylerde yaşayanların %53'ünün kasabalarda yaşayanlarınsa %55'inin içme suyunda yoksun olduğu, nüfusun %69'unun elektrikten faydalanamadığı, doğan her 1000 çocuktan 165'inin bir yıl içinde öldüğü, nüfusun %2,5'inin verem hastası olduğu, her 4000 kişiye bir doktor düştüğü ve şehirlerde yar alan konutların %30'nun oturulamayacak konumda olduğuna ilişkin istatistikler dikkat çekmektedir. (1. Kalkınma Planı, 1963: 1-2).

Ayrıca bu dönemde milli gelirden önemli artışlar sağlanmasına rağmen bu artışın hızlı nüfus artışı nedeniyle kişi başına düşen milli gelire yeterince yansımadağı belirtilmiştir. Buna göre planın yürürlükte olacağı beş yıllık dönemde mevcut kaynakların yeniden gözden geçirilerek daha hızlı bir büyüme ve refah artışının sağlanmasının amaçlandığı belirtilerek bunun ancak nüfus artış hızını belirli bir dengede tutmakla mümkün olabileceği vurgulanmıştır. Planda artan nüfus yatırımlara ayrılacak kaynakları sınırlayan temel unsur olarak görülmüştür (1. Kalkınma Planı, 1963: 36-37).

Hızlı nüfus artışının yarattığı bu olumsuz tablo Birinci Kalkınma Planı'nın yürürlükte olduğu dönemde (1963-1967) bir takım önlemlerin alınması gerekli kılmıştır. Bu bağlamda atılan somut adımların temelini 1965'te yürürlüğe giren 557 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun oluşturmaktadır. Kanuna göre "gebeliğin anne hayatını tehdit ettiği veya edeceği durumlarda ve bir kadının gebe kalmasının gerektirecek bir hastalık ya da maluliyetinin olduğu durumlarda sterilizasyona (kısırlaştırma)" izin

verilmektedir (Md. 3-4). Ayrıca "gebeliği önleyici nitelikte oldukları kabul edilmeyen ilaç ve araçları yurt içinde imal edenler ya da yurt dışında ithal edenlere yönelik hapis ve para cezaları" getirilmiştir (md.6). Kanunda 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 3. maddesindeki doğumu tezyit (artırıcı) hükmü ile 152. maddesinin başındaki ilkaha (dölleme) mani ifadelerinin kaldırıldığı belirtilmiştir (md.8). İlgili maddenin düzenlemeden önceki hali şu şekildedir: "ilhaka mani çocuk düşürmeye vasıta olup Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekâletince tayin olunacak alet ve levazımın ithal ve satışı memnudur." Bu maddeden de anlaşılacağı gibi gebeliği önleyecek çeşitli önlem ve tedbirlere ilişkin yasakların 557 sayılı kanunda yasak kapsamından çıkarılarak yasalaştırıldığı görülmektedir.

İkinci Kalkınma Planı'nda nüfus konusundaki temel amaç nüfusun yapısını-niteliğini iyileştirmek ve nüfus artış hızını iktisadi gelişmeyi güçleştirmeyecek ölçüde azaltmak olarak belirlenmiştir. Buna göre belirtilen dönemde Türkiye nüfusundaki hızlı artışa Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı sonrasında belirlenen ve nüfusu artırma amacı güden politikalar neden olarak gösterilmiştir. Planda ayrıca aile planlaması kavramına vurgu yapılarak 557 sayılı kanunla beraber yeni bir nüfus politikası uygulanmaya başladığı ifade edilerek bu politikaların temelini aile planlamasının oluşturduğu vurgulanmıştır. Bu dönemde 31 milyon civarında olan Türkiye nüfusunun %42'sini 0-14 yaş grubunun oluşturduğu belirtilerek aynı dönemde gelişmiş ülkelerde bu oranın %25-30 aralığında seyrettiği ifade edilmiştir. Bu durumun geçmiş dönemlere nispeten bağımlılık oranlarını yükselttiği ve aktif nüfus içindeki bireylerin yükünü giderek artırdığı belirtilmiştir (2. Kalkınma Planı, 1968: 47-48).

Üçüncü Kalkınma Planı'nda 1950'lerden sonra doğum ve ölüm oranlarında yaşanan düşüşün olumlu bir gelişme olarak yorumlandığı görülürken doğum oranlarındaki azalmanın yetersiz olduğuna dikkat çekilmektedir. Buna göre 1950'lerin başında binde 21,1 olan ölüm oranı 1970'lere gelindiğinde binde 13,5'e kadar gerilemiştir. Ancak aynı dönemlerde doğum oranı binde 46,7'den binde 40,8'e doğru gerilemiştir (3. Kalkınma Planı, 1973: 75).

Dördüncü Kalkınma Planı'nda doğurganlık oranlarının gerek ülke gerekse bölgeler düzeyinde azalma gösterdiği ifade edilmiştir. 1960'larda 6,19 olan doğurganlık oranının 1970-1975 aralığında 4,97'ye gerilediği belirtilmiştir. Ancak doğurganlık oranlarında bölgesel farklılıkların halen önemli olduğu belirtilerek Doğu Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde bu bağlamda doğurganlık oranlarının nispeten yüksek olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca planda ölüm oranlarındaki azalmanın yanı sıra çocuk ölüm oranlarının halen yüksek olduğu vurgulanmaktadır. Buna göre tüm il ve ilçe merkezlerindeki ölümlerin %29'unun çocuk ölümleri olduğu açıklanmıştır. Planda ayrıca nüfusun değişen yaş yapısına vurgu yapılmaktadır. Buna göre 0-14 yaş grubunun nüfus içindeki payı azalırken 15-64 yaş arası grubun payının arttığı belirtilmiştir. 1965'te 0-14 yaş arası grubun toplam nüfus içindeki oranı %42 olarak gerçekleşirken 1975'te bu oranın %40,1'e gerilediği görülmektedir. Aynı dönemde 15-64 yaş grubunun toplam nüfus içindeki payı %54,1'den %55,4'e yükselmiştir. (4. Kalkınma Planı, 1979: 24-25).

1965'ten 1980'lere gelindiğinde nüfusun yapısında görülen bu değişimler beraberinde yeni yasal düzenlemeleri getirmiştir. 4. Kalkınma Planı'nın yürürlükte olduğu dönemde (1979-1983) 557 sayılı Kanun'da çeşitli düzenlemeler yapılarak 1983 tarihli Nüfus Planlaması Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. Günümüzde halen geçerli olan bu kanuna göre amaç nüfus planlamasının esaslarını, gebeliğin sona erdirilmesi (kürtaj) ve sterilizasyon (kısırlaştırma) ameliyelerini (işlemlerini), acil müdahale halleriyle gebeliği önleyici ilaç ve araçların temin, imal ve saptanmasına ilişkin hususların düzenlenmesidir (md.1). Kanunda nüfus planlaması "fertlerin istedikleri sayıda ve istedikleri zamanda çocuk sahibi olabilmeleri" olarak tanımlanırken "devlet nüfus planlamasının öğrenimi ile uygulaması için gerekli önlemleri alır. Nüfus planlaması gebeliği önleyici tedbirlerle sağlanır (Md. 2)." ifadesi antinatalist politikaların bu kanunla birlikte süreceğinin gösterir niteliktedir. Ayrıca bireylerin alım gücü düşünülerek Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı gebeliği önleyici ilaç ve araçları parasız veya maliyetinden ucuz fiyatlarla vermeye yetkili kılınmıştır (md.3). Kanunda antinatalist politikalar bağlamında dikkat çeken bir diğer husus "gebeliğin onuncu haftası dolana kadar annenin sağlığı açısından sakınca görülmeyen hallerde istek doğrultusunda kürtaj yapılabilmesine" ilişkindir (md.5).

Beşinci Kalkınma Planı'nda refah artışına paralel olarak nüfus artış hızının düştüğü ve beşinci planda da bu düşüşün sürmesinin beklendiği ifade edilmiştir. Planda kalkınmanın sağlanması açısından beşeri sermayenin önemine vurgu yapılarak nüfusun niteliğinin güçlendirilmesinin temel ilke olarak benimsendiği belirtilmiştir. Buna göre nüfusun sağlık, eğitim, barınma ve beslenme ihtiyaçlarının

artırılması, sosyal yardım ve güvenlik hizmetlerinin yaygınlaştırılması, özellikle doğurganlık oranının yüksek olduğu illerde yaşayan nüfusun bu hizmetlerden yararlanmasının hedeflendiği vurgulanmıştır. Plan döneminde doğum ve doğurganlık oranlarının daha da düşmesinin beklendiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda 0-14 yaş arası nüfusun toplam nüfus içindeki payında azalmalar görüleceği belirtilerek 1984'de bu grubun nüfus içindeki payının 1984'de %37,1 olduğu ancak plan döneminde %35,5'e gerileyeceği açıklanmıştır (5. Kalkınma Planı, 1985: 125-126).

Altıncı Kalkınma Planı'nda bebek ölüm oranlarının yüksekliğine dikkat çekilerek plan döneminde bu oranın azaltılmasına yönelik faaliyetlerde bulunulacağı ifade edilmiştir. Ayrıca 15-64 yaş ve 65 üzeri yaş gruplarının toplam nüfus içerisindeki payının bu dönemde de artmaya devam edeceğinin tahmin edildiği belirtilmiştir. Ayrıca aile planlamasına yönelik uygulanacak faaliyetlerde bu plan ve hizmetlerden yeterince yararlanamayan kesimlere ayrıcalık tanınacağı vurgulanmıştır (6. Kalkınma Planı, 1990: 284-285).

Yedinci Kalkınma Planı'nda nüfus artış hızının yavaşladığı ve 1990-1995 döneminde yıllık ortalama olarak %1,85 dolaylarında seyredeceğinin tahmin edildiği ifade edilmiştir. Ayrıca planda antinatalist politikaların halen gerekli olduğuna dikkat çekilerek hızlı nüfus artışının bireylerin refah artışından daha fazla pay almasının ve ekonominin değişim sürecinin daha hızlı gerçekleşmesinin önünde bir engel olduğu vurgulanmaktadır. Buna göre hızlı nüfus artışı sürdürülebilir kalkınmanın önünde bir engel olarak görülerek konut, sağlık, eğitim ve altyapı ihtiyaçlarını artıran bir unsur olarak görülmüştür. Anne eğitim oranlarının düşük olması nedeniyle planlanmamış ve istenmeyen gebeliklerin oranının %32 olarak gerçekleştiği belirtilmiş olup bu durumun aile ekonomisinin yanı sıra anne ve bebek sağlığını olumsuz etkilediği vurgulanmıştır (7. Kalkınma Planı, 1996: 34).

Sekizinci Kalkınma Planı'nda yıllık nüfus artış hızında yaşanan düşüşün devam ettiği ve 1995'te %1,57 olan bu oranın 2000'de %1,50'ye gerilediği ifade edilmiştir. Aynı dönemde 0-14 yaş arası grubun toplam nüfus içindeki payının düştüğü ve 1995'te %32,8 olan bu oranın 2000'de %30'a gerilediği belirtilmiştir. Planda ayrıca nüfusun yapısında yaşanan değişimlerde bölgesel farklılıklara dikkat çekilerek üreme sağlığı ve aile planlaması hizmetlerinde hedef kitle ve öncelikli hizmet alanlarının belirlenmesinin yanı sıra yerleşim yeri ve bölge bazında demografik göstergelerdeki farklılıklar ve bölgedeki nüfus eğilimlerinin dikkate alınacağı vurgulanmıştır. Bununla birlikte nüfus yapısına ilişkin istatistiklerin daha kapsamlı ve düzenli tutulması yönünde amaç ve hedefler belirlenmiştir (8. Kalkınma Planı, 2001: 78-80).

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda hızlı nüfus artışının yarattığı olumsuzlukların azaldığı ancak istihdam, eğitim, sürdürülebilirlik gibi alanlarda yaşanan sorunların devam ettiği ifade edilmiştir. Buna göre 2000'de %1,41 olan nüfus artış hızı 2005'te %1,26'ya gerilemiştir. Ayrıca 15-65 yaş ve 65 yaş üstü nüfusun toplam nüfus içindeki payı bu dönemde de artış göstermiştir (9. Kalkınma Planı, 2007: 37). 1965'ten itibaren uygulanan antinatalist politikalar ve yarattığı etkiler planda vurgulanırken değişen nüfus yapısıyla beraber eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarındaki politikaların yeniden gözden geçirilmesine ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir (9. Kalkınma Planı, 2007: 40).

1965-2014 arası çıkan 9 kalkınma planı ile nüfus planlamasına yönelik kanunların tamamı nüfus artışının belirli bir dengede tutulmasına yönelik teşvik ve önlemler içermektedir. Bu dönem nüfus politikalarının genel olarak antinatalist bir yapılanma gösterdiği görülmektedir.

5. 2014-2018 Döneminde Türkiye'de Nüfus Politikası

2014'de yürürlüğe giren Onuncu Kalkınma Planı'nda 1965'ten beri süregelen antinatalist politikaların nüfus artış hızı, doğurganlık oranı ve genç nüfusun toplam nüfus içindeki payında azalmalara neden olduğu vurgulanmıştır. Buna göre 10. Kalkınma Planı diğer kalkınma planlarından farklı söylemler göstermektedir. Planda 2012 itibarıyla nüfus artış hızının binde 12 seviyelerine düştüğü ve doğurganlık oranının %2,08'e gerileyerek nüfusun kendini yenileme hızı olan 2,10'un altında seyrettiği ifade edilmiştir. Eğitim ve gelir seviyesinin yüksek olduğu toplumsal kesimlerde bu hız %1,2'ye kadar gerilemektedir. 2023'de 84, 2 milyona ulaşması beklenen Türkiye nüfusunun 2050'ye gelindiğinde 93,5 milyona çıkması beklenmektedir. Ancak 2075'e gelindiğinde doğurganlık oranlarındaki bu düşüş neticesinde nüfusun 89,2 milyon dolaylarına gerileyeceği tahmin edilmektedir. Bebek ölüm oranlarının azalması ve doğumda beklenen yaşam süresinin uzaması yaşlı nüfus oranını artırmaktadır. Bu durum

bağımlılık oranlarının artmasına ve aktif nüfusun toplam nüfus içindeki payının azalmasına yol açacaktır. Gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda 2038'den itibaren aktif nüfusun 2050'den itibaren ise toplam nüfusun azalması beklenmektedir. Planda nüfus politikalarıyla doğurganlık oranlarının artırılması öngörülmektedir (10. Kalkınma Planı, 2014: 49).

Türkiye'nin nüfus politikalarına ilişkin değişimlerin seyrini anlamak adına Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan istatistiklere bakılması açıklayıcı bir nitelik taşımaktadır. Buna göre 1926'de kurulan Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) cumhuriyet döneminin ilk nüfus sayımını 1927'de gerçekleştirmiştir. 2007'ye kadar beş yıllık periyotlar halinde gerçekleştirilen bu sayımlar 2007'den itibaren yerinin Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne bırakmıştır. Özellikle 2000'li yılların başından itibaren yıllık nüfus artış hızı ve doğurganlık oranlarında görülen düşüşler Türkiye'nin sahip olduğu genç nüfus yapısını tehlikeli bir yapıya sokarak nüfusun gittikçe yaşlanmasına zemin hazırlamıştır.

Tablo 1: Türkiye'de Yıllara Göre Toplam Doğurganlık ve Yıllık Nüfus Artış Hızı

Yıllar	Toplam Doğurganlık Hızı (Yüzde)	Yıllık Nüfus Artış Hızı (Binde)
2000	2,53	14,3
2004	2,11	12,2
2008	2,16	13,1
2012	2,08	12,0
2016	1,95	10,4
2020	1,89	9,2
2023	1,85	8,4

Kaynak: TÜİK Demografik Göstergeler, 2000-2023

Tablo 1'e göre Türkiye'de toplam doğurganlık hızı ve yıllık nüfus artış hızının 2008 yılı hariç tutulmak üzere sürekli bir düşüş eğilimi gösterdiği görülmektedir. 2000'de %2,53 olan toplam doğurganlık hızının 2012'ye gelindiğinde nüfusun kendi devamlılığını sağlaması için gerekli olan 2,1 eşiğinin altına düşerek 2023'te % 1,85 seviyesinin altına düşeceği tahmin edilmektedir. Benzer bir durum yıllık nüfus artış hızı için de söz konusudur. 2000'lerin başında binde 14,3 olan bu oran kademeli bir düşüş seyri izleyerek 2023 için binde 8,4 olarak tahmin edilmiştir.

Tablo 2: Türkiye'de Senaryo ve Dönemlere Göre Seçilmiş Yaş Gruplarının Nüfus Dağılımı

Yaş Grupları (Yüzde)	Senaryo 1				Senaryo 2				Senaryo 3			
	2013	2023	2050	2075	2013	2023	2050	2075	2013	2023	2050	2075
0-14	24,5	21,2	15,7	14,6	24,5	22,0	20,7	21,4	24,5	22,4	23,4	25,5
15-64	67,8	68,8	63,4	57,7	67,8	67,8	60,6	57,9	67,8	57,5	50,0	57,0
65+	7,7	10,2	20,8	27,7	7,7	10,1	18,7	20,7	7,7	10,1	17,6	17,5

Kaynak: TÜİK Nüfus Projeksiyonları, 2013-2075

Tablo 2'de yer alan senaryolara göre Senaryo 1 Projeksiyonlarda kullanılmış olan temel senaryodur. Toplam doğurganlık hızının doğal akışı içinde azalıp, 2050 yılında 1,65'e düştüğü ve 2050 yılından sonra artışa geçerek 2075 yılında 1,85 değerine ulaştığı doğurganlık senaryosudur. Senaryo 2 Toplam doğurganlık hızının kademeli olarak 2020 yılında 2,11'e, 2050 yılında ise 2,50 seviyesine artacağını, 2050 yılından sonra da 2075 yılına kadar sabit kalacağını varsayan doğurganlık senaryosudur. Senaryo 3 ise Toplam doğurganlık hızının aratarak 2050 yılında 3'e ulaşacağını ve 2075 yılına kadar sabit kalacağını varsayan doğurganlık senaryosudur. Temel senaryo olarak gösterilen senaryo 1 yorumlandığında 0-14 yaş grubunun toplam nüfus içerisindeki payının hızla azalacağı ve 2013'ten

2075'e kadar olan süreçte %24,5'ten %14,6'ya gerileyeceği tahmin edilmektedir. Benzer şekilde 15-64 yaş grubunun toplam nüfus içerisindeki payının aynı dönemde %67,8'den %57,7'ye gerileyeceği öngörülmektedir. 65 yaş ve üzeri yaş grubuysa 2013'te toplam nüfus içerisinde %7,7'lik bir paya sahipken bu oranın 2075'e gelindiğinde %27,7'ye çıkacağı tahmin edildiği ifade edilmiştir.

SONUÇ

Cumhuriyetin ilk yıllarında mevcut sosyo-ekonomik durum ve henüz biten savaşların etkisiyle Türkiye'de nüfus artış hızı ve doğurganlık oranlarında düşük eğilimler gözlenmektedir. Ancak cumhuriyetin ilanıyla birlikte hızlı bir sanayileşme ve kalkınma sürecine giren Türkiye'de tüm bu gelişmelerin sağlanabilmesi için yoğun bir insan gücüne ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda üretilen politikalar pronatalist bir yapılanma göstermektedir. İkinci dünya savaşının ardından hızlı bir nüfus artışının görüldüğü Türkiye'de nüfusun beklenenin üzerinde artış göstermesi kalkınmanın önünde bir engel olarak görülmeye başlanmıştır. Bu durum 1960'ların hemen başında planlı ekonomiye geçilmesiyle birlikte oluşturulmaya başlanan kalkınma planlarında da kendisinin göstermektedir. Birinci Kalkınma Planı ve Dördüncü Kalkınma Planı'nın yürürlükte olduğu dönemlerde çıkarılan Nüfus Planlaması Kanunları antinatalist politikaları destekler niteliktedir.

Tüm kalkınma planlarının nüfusa ilişkin söylemleri incelendiğinde 2014'e kadar mevcut dokuz kalkınma planının nüfus söylemlerinin antinatalist bir yapılanma üzerine kurgulandığı görülmektedir. Ancak 2014-2018 sürecini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda söylemlerin değişerek doğurganlık oranlarının ve genç nüfusun hızla azalması neticesinde pronatalist söylemlere dönüş yapıldığı gözlenmektedir. Bu durum mevcut kalkınma planına ilaveten hükümet yetkililerinin söylemleri tarafından da desteklenmektedir. Ancak 2827 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun'un halen yürürlükte olduğu ve bu kanunun antinatalist bir planlama üzerine şekillendirildiği düşünüldüğünde mevcut kanun ile kalkınma planı arasında nüfusa ilişkin hedef ve amaçlar bağlamında uyumsuzluklar dikkat çekmektedir. Kalkınma planlarındaki söylemlerin ancak yasal bir zeminde uygulanabilirliğinin mümkün olduğu düşünüldüğünde 2827 sayılı kanunun revize edilmesi ya da yeni bir kanunun oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Aksi halde nüfus açısından bakıldığında kalkınma hedeflerinin sadece birer söylem halinde kalacağı söylenebilir. Ayrıca nüfus artışı bağlamında geliştirilen politikaların sosyal, ekonomik ve kültürel birçok değişkenin dikkate alınarak geliştirilmesi ve geliştirilen bu politikaların günlük ya da dönemsel yapılanmalar üzerine inşa edilmemesi gerekmektedir.

Nüfusun ve toplumsal hayatın değişen yapısı bireylerin çocuk sahibi olup olmamak konusundaki fikirlerini de etkilemektedir. Antinatalist dönemden pronatalist söylemlere evrilen Türkiye nüfus politikası gerek sosyal politikalar gerekse –her gün daha fazla kadının çalışma hayatına dâhil olması düşünüldüğünde- çalışma ilişkileri bağlamında çocuk sahibi olmayı teşvik edici politikalara ihtiyaç duymaktadır. Özellikle kadınların eğitim düzeylerindeki artış ve istihdam piyasalarında gün geçtikçe artan rolleri düşünüldüğünde Türkiye nüfusunun kendini yenilemesi için gerekli nüfus artış hızı olan 2,1'in altına düşmemesi adına aile bütünlüğüne önem veren, çocuk sahibi olma yolunda ebeveynleri zora sokan etkenlerin doğru analiz edilerek Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı öncülüğünde ve – kalkınma planlarındaki hedeflerine uygun olarak- pronatalist bir çerçevede projelendirilmesi faaliyete geçirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

1525 Sayılı Şose ve Köprüler Hakkındaki Kanun (1929), Resmi Gazete.

1593 Sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (1930), Resmi Gazete.

2827 Sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun (1983), Resmi Gazete.

3253 Sayılı Çok Çocuklu Hâkimlere Yardım Paraları ve İkramiye Hakkında Kanun (1937), Resmi Gazete.

557 Sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun (1965), Resmi Gazete.

788 Sayılı Memurin Kanunu (1936), Resmi Gazete.

Altıncı Kalkınma Planı 1990-1994 (1990), Resmi Gazete.

Atatürk Araştırma Merkezi (1989), Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt:1, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

BENATAR, David (2006), *Better Never to Have Been: The Harm of Coming into Existence*, Clarendon Press, Oxford.

Beşinci Kalkınma Planı 1985-1989 (1985), Resmi Gazete.

Birinci Kalkınma Planı 1963-1967 (1963), Resmi Gazete.

BM, <https://www.un.org/development/desa/publications/world-population-prospects-the-2017-revision.html>, Erişim Tarihi: 02.12.2017.

BROWN, Jessica A., **FERREE**, Myra M. (2005), "Close Your Eyes and Think of England: Pronatalism in the British Print Media", *Gender and Society*, v.19, n.1, pp. 5-24.

CHP (1935), Dördüncü Büyük Kurultay Görülmesi Tutulgası, Ulus Matbaası, Ankara.

DOĞAN, Mesut (2011), "Türkiye'de Uygulanan Nüfus Politikalarına Genel Bir Bakış", *Marmara Coğrafya Dergisi*, s.30.

Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013 (2007), Resmi Gazete.

Dördüncü Kalkınma Planı 1979-1983 (1979), Resmi Gazete.

GIDDENS, Anthony (2013), *Sosyoloji*, (Çev. Mehmet Ali Sarı ve Hüseyin Özel), Kırmızı Yay., İstanbul.

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1027, Erişim Tarihi:01.12.2017

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1027, Erişim Tarihi:01.12.2017

HUSS, Marie M. (1990), "Pronatalism in the Inter-War Period in France", *Journal of Contemporary History*, v.25, n.1, pp.36-68.

İkinci Kalkınma Planı 1968-1972 (1968), Resmi Gazete.

KING, Leslie (2001), "From Natalism to Social Welfare? Extending Family Allowances to Minority Populations in France and Israel", *European Journal of Population*, v.17, n.4.

MALTHUS, Thomas (1798), *An Essay on the Principle of Population*, St. Paul's Church-Yard, London.

METZ, Thaddeus (2012), "Contemporary Anti-Natalism, Featuring Benatar's Better Never to Have Been" *South African Journal of Philosophy*, v.31, n.1., pp.304-322.

MORONEY, Heather J. (1992), "Who Has the Baby? Nationalism, Pronatalism and the Construction of a Demographic Crisis in Quebec 1960-1988", *Studies in Political Economy*, v.39.

NEWMAN, David M. (2013), *Sosyoloji: Günlük Yaşamın Mimarisini Keşfetmek*, (Çev. Ali Arslan), Nobel Yay., İstanbul.

OKTAY, Elif Yüksel (2013), “Türkiye’de Cumhuriyet’in İlanından Günümüze Uygulanan Nüfus Politikaları”, Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, s.7.

Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018 (2014), Resmi Gazete.

Sekizinci Kalkınma Planı 2001-2005 (2001), Resmi Gazete.

SEMİZ, Yaşar (2010), “1923–1950 Döneminde Türkiye’de Nüfusu Arttırma Gayretleri ve Mecburi Evlendirme Kanunu (Bekârlık Vergisi)” Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, s. 27.

SMUTS, Aeron (2013), “To be Never to Have Been: Anti-Natalism and Life Worth Living” Ethic Theory Moral Practise, v.17, pp. 713-728, doi. 10.1007/s 10677-013-9461-0.

THOMAS, Susan L. (1198), “Race, Gender and Welfare Reform: The Antinatalist Response” Journal of Black Studies, Sage Publications, v.28, n.4, pp.419-446.

TÜİK (2013), Demografik Göstergeler 2000-2023,

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1047, Erişim Tarihi:02.12.2017

TÜİK (2013), Nüfus Projeksiyonları 2013-2075, Erişim Tarihi:02.12.2017

http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1047

Üçüncü Kalkınma Planı 1973-1977 (1973), Resmi Gazete.

Yedinci Kalkınma Planı 1996-2000 (1996), Resmi Gazete.